DOOR - DRUŠTVO ZA OTROKE, OČETOVSTVO IN RESNICO
cesta Zore Perello Godina 2
6000 KOPER

MINISTRSTVO ZA DEMOGRAFIJO, DRUŽINO IN SOCIALNE ZADEVE

3. 11. 2026

PREDLOGI ZA SPREMEMBO UREDITVE DELOVANJA MULTIDISCIPLINARNIH TIMOV PRI OBRAVNAVI NASILJA V DRUŽINI TER ZA DOPOLNITEV KAZENSKE ZAKONODAJE

Spoštovani,

v Društvu staršev DOOR že dlje časa spremljamo izvajanje postopkov obravnave nasilja v družini, zlasti delovanje multidisciplinarnih timov (v nadaljevanju: MDT) pri centrih za socialno delo (v nadaljevanju: CSD). Na podlagi izkušenj staršev, ki se na nas obračajo, in pregleda veljavne zakonodaje ugotavljamo, da obstoječa ureditev odpira pomembna vprašanja glede varstva človekovih pravic, procesnih jamstev, pravne varnosti in spoštovanja ustavnega načela domneve nedolžnosti.

Zato želimo opozoriti na nekatere sistemske pomanjkljivosti veljavne ureditve ter predlagati spremembe, ki bi zagotovile učinkovito zaščito dejanskih žrtev nasilja, hkrati pa preprečile neupravičeno poseganje v pravice oseb, zoper katere je bila podana prijava oziroma sum nasilja.

1. Problematična obravnava domnevnega povzročitelja nasilja v okviru MDT

Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov (MDT) in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini (Uradni list RS, št. 31/09 in 42/17) v povezavi z Zakonom o preprečevanju nasilja v družini odpira vprašanje, ali je v praksi zagotovljeno dosledno spoštovanje domneve nedolžnosti in drugih ustavnih procesnih jamstev.

Ugotavljamo namreč, da se že z ustanovitvijo MDT oseba, zoper katero je podan sum nasilja, v nadaljnjih postopkih pogosto obravnava kot povzročitelj nasilja, oseba, ki je nasilje prijavila oziroma naj bi bila žrtev, pa kot dejanska žrtev nasilja. Takšna obravnava lahko pomeni, da se dejstva in odgovornost posameznikov začnejo obravnavati kot že ugotovljeni, čeprav v resnici še niso bili ustrezno preverjeni.

CSD MDT praviloma ustanovi na podlagi suma, da je bilo storjeno nasilno dejanje. Vendar pa v številnih primerih člani MDT še ne razpolagajo z objektivnimi dokazi o domnevnem nasilnem dejanju, ne z neodvisno strokovno analizo dejanskega stanja in pogosto tudi ne s poglobljenim poznavanjem konkretne družinske dinamike.

Posebej problematično je, da lahko že sama vključitev osebe v obravnavo MDT povzroči daljnosežne posledice za njeno družinsko življenje, starševske pravice in nadaljnje sodne postopke, čeprav sum nasilja še ni bil potrjen. Nenazadnje »žrtvi nasilja(?)« takoj pripada tudi brezplačna pravna pomoč, med tem, ko si mora »povzročitelj nasilja(?)« odvetnika plačevati sam.

Pri tem opozarjamo na 27. člen Ustave Republike Slovenije, ki določa, da velja za nedolžnega vsakdo, ki je obdolžen kaznivega dejanja, dokler njegova krivda ni ugotovljena s pravnomočno sodbo.

Menimo, da mora biti načelo domneve nedolžnosti ustrezno upoštevano tudi pri načinu vodenja postopkov MDT, zlasti pri uporabi izrazov, oblikovanju strokovnih ocen in posredovanju informacij drugim organom.

2. Odsotnost jasno določenih procesnih jamstev in pravnega varstva

Na podlagi izkušenj staršev, ki jih zastopamo v Društvu DOOR, ugotavljamo, da osebam, zoper katere je podan sum nasilja, v postopkih MDT pogosto ni zagotovljena učinkovita možnost sodelovanja.

Ni jasno in enotno določeno:

- po katerem procesnem zakonu se vodi postopek MDT;
- na podlagi katere materialne zakonodaje MDT sprejema svoje ugotovitve in priporočila;
- kakšne so procesne pravice osebe, zoper katero je podan sum nasilja;
- ali in pod kakšnimi pogoji lahko ta oseba poda svojo izjavo;
- ali lahko predloži dokaze in predlaga zaslišanje prič;
- ali ima možnost seznanitve z ugotovitvami MDT in opredelitve do njih;
- kakšno pravno varstvo ji je zagotovljeno, vključno z možnostjo pritožbe oziroma drugega pravnega sredstva.

Menimo, da mora biti tudi osebi, zoper katero je podan sum nasilja, zagotovljena možnost, da predstavi svojo plat dogodkov, predloži relevantne dokaze in opozori na okoliščine, ki so pomembne za pravilno ugotovitev dejanskega stanja.

Pri tem ne zagovarjamo omejevanja zaščite žrtev nasilja. Nasprotno, učinkovita zaščita dejanskih žrtev mora ostati prednostna naloga. Vendar pa zaščita ene osebe ne sme avtomatično pomeniti odvzema temeljnih procesnih jamstev drugi osebi.

Kot primer ustreznejše procesne ureditve lahko navedemo inšpekcijske postopke, ki temeljijo tudi na Zakonu o inšpekcijskem nadzoru (Uradni list RS, št. 43/07 – uradno prečiščeno besedilo in 40/14). Ta v 28. členu določa obveznosti inšpekcijskega organa glede obveščanja strank o ugotovitvah in zaključkih postopka.

Tudi državno tožilstvo osebe obvešča o zavrženju kazenske ovadbe. Sodni postopki pa zagotavljajo različne možnosti sodelovanja strank, vključno s pripravljalnimi vlogami, zaslišanji, predlaganjem dokazov in prič ter seznanjanjem z relevantnimi procesnimi dejanji.

Zato se postavlja vprašanje, zakaj bi bila obravnava v okviru MDT, ki lahko pomembno vpliva na nadaljnje družinsko življenje in sodne postopke, izvzeta iz primerljivo jasno določenih procesnih jamstev.

3. Poseben pomen strokovnih mnenj CSD v sodnih postopkih

Dodatno problematično je, da se ugotovitve in strokovna mnenja CSD pogosto uporabljajo tudi v nadaljnjih sodnih postopkih, zlasti v postopkih glede varstva in vzgoje otrok, stikov ter drugih vprašanj, povezanih z družinskimi razmerji.

Po 108. členu Zakona o nepravdnem postopku (ZNP-1) se navedbe CSD štejejo za izpovedbo osebe, ki ima o dejstvih, pomembnih za varstvo koristi mladoletnega otroka, posebno strokovno znanje.

To določbo je treba obravnavati tudi z vidika časovnega nastanka strokovnih ocen in okoliščin, v katerih so bile pripravljene.

V številnih primerih namreč CSD oblikuje strokovne ocene že pred začetkom sodnega postopka oziroma brez izrecnega pisnega navodila sodišča za izvedbo konkretnih strokovnih aktivnosti.

Zato je še toliko pomembneje, da so postopki, v katerih nastajajo takšne ocene, strokovno utemeljeni, transparentni, preverljivi in izvedeni ob zagotavljanju možnosti sodelovanja vseh relevantnih udeležencev.

Strokovna ocena, ki lahko pomembno vpliva na odločanje sodišča, ne bi smela temeljiti zgolj na enostranskih navedbah, nepreverjenih informacijah ali nepopolni predstavitvi družinskih okoliščin.

4. Nevarnost posledic neutemeljenih oziroma lažnih prijav

Zavedamo se, da je pri prijavi nasilja v družini nujno hitro ukrepanje pristojnih organov. Kadar obstaja utemeljena nevarnost za žrtev, zlasti za otroka, je treba zagotoviti takojšnje varnostne ukrepe, tudi začasno odstranitev domnevnega povzročitelja iz družinskega okolja, če je to potrebno in sorazmerno.

Vendar pa je treba hkrati zagotoviti hitro in učinkovito preverjanje resničnosti prijave.

Prijava nasilja sama po sebi še ne pomeni, da je bilo nasilje tudi dejansko storjeno. Obstaja možnost neutemeljenih oziroma lažnih prijav, zato mora sistem zagotavljati mehanizme za njihovo pravočasno prepoznavanje.

Opozarjamo tudi na izjavo prof. dr. Bojana Zalarja, psihiatra in sodnega izvedenca, ki je v javnosti izpostavil visok delež lažnih prijav v določenih kategorijah obravnav, zlasti pri prijavah spolnega nasilja. Menimo, da je treba takšne navedbe obravnavati strokovno in jih preveriti z ustreznimi podatki, saj je za oblikovanje sistemskih rešitev nujna zanesljiva statistična podlaga.

Posebej zaskrbljujoče so posledice dolgotrajne odsotnosti enega od staršev iz otrokovega življenja. Večletna prekinitev ali bistveno omejevanje stikov lahko povzroči hude in trajne posledice za otrokov razvoj ter odnos s staršem.

V praksi se namreč zgodi, da začasno nastala situacija traja več let, v nekaterih primerih pa lahko privede celo do izgube pravnega interesa za učinkovito ponovno vzpostavitev družinskih vezi.

Takšno stanje ni v korist otroka in ne more biti sprejemljivo kot posledica postopkov, v katerih dejansko stanje ni bilo ugotovljeno v razumnem in vnaprej določenem roku.

5. Statistični podatki in vprašanje enakopravne obravnave

Opozarjamo tudi na obseg delovanja MDT in podatke, ki jih zbira Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

Podatki o številu obravnav in strukturi domnevnih žrtev ter povzročiteljev nasilja zahtevajo poglobljeno analizo. Posebej je treba preveriti, kako se razlikujejo obravnave žensk in moških ter ali so pri vseh osebah zagotovljena enaka procesna jamstva.

Če je med evidentiranimi žrtvami žensk približno trikrat več kot moških, je treba takšne podatke obravnavati ob upoštevanju vrste nasilja, načina prijavljanja, metodologije zbiranja podatkov in drugih relevantnih okoliščin. Po naših podatkih so bili nekateri prijavitelji psihičnega nasilja, s strani policije napoteni domov, kot neresni prijavitelji. Teh prijav seveda ni v nobeni statistiki.

Statistični podatki sami po sebi ne smejo nadomestiti individualne presoje posameznega primera.

6. Potreba po jasni opredelitvi psihičnega nasilja v Kazenskem zakoniku

Drugo pomembno vprašanje, ki ga želimo izpostaviti, je zakonska opredelitev psihičnega nasilja.

Ugotavljamo, da Kazenski zakonik (KZ-1) v 191. členu, ki ureja nasilje v družini, ne opredeljuje dovolj jasno posameznih oblik psihičnega nasilja in njihovih pojavnih oblik.

Po drugi strani KZ-1 v 197. členu, ki ureja šikaniranje na delovnem mestu, izrecno naslavlja tudi psihično nasilje.

Menimo, da je treba tudi v družinskih razmerjih zagotoviti ustrezno in dovolj natančno opredelitev psihičnega nasilja, saj so njegove posledice lahko enako intenzivne, dolgotrajne in uničujoče kot posledice fizičnega nasilja.

Psihično nasilje lahko povzroči hude posledice za duševno zdravje, osebnostni razvoj, samopodobo in socialno funkcioniranje posameznika. Posebej ranljivi so otroci, ki so takšnemu nasilju neposredno ali posredno izpostavljeni.

7. Predlogi Društva staršev DOOR

Na podlagi navedenega predlagamo naslednje spremembe in dopolnitve ureditve.

1. Jasna ločitev med sumom nasilja in ugotovljenim nasiljem

Ob ustanovitvi MDT in v celotnem nadaljnjem postopku je treba dosledno razlikovati med domnevnim povzročiteljem in ugotovljenim povzročiteljem nasilja ter med domnevno žrtvijo in ugotovljeno žrtvijo nasilja.

Do ustrezne ugotovitve dejanskega stanja se osebe ne sme vnaprej obravnavati kot storilca nasilja, zgolj na podlagi prijave oziroma suma.

2. Takojšnje ukrepanje ob hkratnem zagotavljanju hitrega preverjanja dejanskega stanja

V primeru prijave nasilja morajo pristojni organi nemudoma sodelovati, tudi z ustanovitvijo MDT. Če okoliščine to zahtevajo, je treba zagotoviti takojšnje zaščitne ukrepe, vključno z začasno odstranitvijo domnevnega povzročitelja iz družinskega okolja.

Hkrati pa mora biti obvezno uveden postopek preverjanja resničnosti prijave in ugotavljanja dejanskega stanja.

3. Uvedba kratkih in zavezujočih rokov za ugotovitev dejanskega stanja

Predlagamo določitev posebnih, kratkih in zavezujočih rokov za preverjanje prijav nasilja in oblikovanje strokovnih ugotovitev MDT.

Pri tem naj se prouči možnost uporabe rokov, primerljivih z roki v pripornih zadevah, kjer je zaradi posega v osebno svobodo zahtevana posebna hitrost postopanja. Kot izhodišče za določitev rokov predlagamo proučitev 48-urnih oziroma 96-urnih rokov, ki jih ZKP predvideva za posamezne faze pridržanja, oziroma alternativno rokov 30 oziroma 60 dni primerljivih z roki v upravnih postopkih.

Namen takšne ureditve je preprečiti, da bi začasni zaščitni ukrepi in posledična odsotnost starša iz otrokovega življenja trajali več let, ne da bi bilo v razumnem roku preverjeno dejansko stanje.

4. Zagotovitev procesnih pravic osebi, zoper katero je podan sum nasilja

Osebi, zoper katero je podan sum nasilja, je treba zagotoviti najmanj:

- jasno seznanitev z vsebino očitkov in razlogi za obravnavo;
- možnost podaje izjave in predstavitve lastnega pogleda na dogodke;
- možnost predložitve dokazov;
- možnost predlaganja prič in drugih dokaznih sredstev;
- možnost seznanitve z ugotovitvami MDT in opredelitve do njih;

- jasno določeno pravno varstvo, vključno z možnostjo učinkovitega pravnega sredstva, kadar MDT sprejme odločitve oziroma oblikuje ugotovitve, ki posegajo v pravni položaj posameznika.

5. Jasna določitev postopkovnega in materialnopravnega okvira delovanja MDT

Predlagamo, da se izrecno določi, po katerem postopkovnem zakonu se vodijo posamezna procesna dejanja MDT, na kateri materialnopravni podlagi se sprejemajo njegove ugotovitve in kakšna je njihova pravna narava.

Prav tako mora biti jasno določeno, kdo je odgovoren za zakonitost postopka in kakšne so možnosti preverjanja pravilnosti ugotovitev.

6. Zagotovitev strokovne, objektivne in celovite presoje družinskih okoliščin

Strokovne ocene CSD in MDT morajo temeljiti na preverjenih dejstvih, strokovnih metodah in celoviti obravnavi družinske dinamike.

Enostranske navedbe, nepreverjeni podatki in domneve ne smejo predstavljati zadostne podlage za dokončne strokovne zaključke o posamezniku.

7. Dopolnitev 191. člena Kazenskega zakonika

Predlagamo dopolnitev poglavja o nasilju v družini tako, da bo psihično nasilje jasno in ustrezno opredeljeno ter obravnavano primerljivo s fizičnim nasiljem, ob upoštevanju zakonskih znakov kaznivega dejanja in načela zakonitosti v kazenskem pravu.

Druga možnost je ločena zakonska opredelitev posameznih oblik nasilja, podobno kot je to urejeno pri drugih oblikah kaznivih dejanj.

8. Ponovna proučitev 22. člena Kazenskega zakonika – silobran

Predlagamo tudi ponovno proučitev 22. člena KZ-1, ki ureja silobran, z vidika primerov intenzivnega psihičnega nasilja.

Menimo, da je treba proučiti, ali veljavna ureditev ustrezno upošteva primere, ko se posameznik sooča z dolgotrajnim in intenzivnim psihičnim nasiljem ter se mu poskuša zoperstaviti.

Pri tem predlagamo strokovno in pravno presojo možnosti dopolnitve zakonske ureditve, ki bi upoštevala tudi posebnosti takšnih situacij, ob ohranitvi temeljnih pogojev in omejitev instituta silobrana.

8. Zaključek in poziv k sistemski obravnavi

V Društvu staršev DOOR poudarjamo, da ne nasprotujemo učinkovitemu odkrivanju in preprečevanju nasilja v družini. Nasprotno, podpiramo takojšnje ukrepanje pristojnih organov v vseh primerih, ko obstaja nevarnost za življenje, zdravje ali varnost posameznika, zlasti otroka.

Vendar pa mora biti sistem zaščite zasnovan tako, da ne povzroča dodatnih krivic in ne omogoča neutemeljenih posegov v človekove pravice posameznikov.

Zaščita žrtev in spoštovanje procesnih pravic oseb, zoper katere je podan sum nasilja, nista nasprotujoča si cilja. Gre za dve temeljni obveznosti pravne države, ki morata biti zagotovljeni hkrati.

Še posebej pomembno je, da se v vseh postopkih upošteva največja korist otroka. Ta ne more biti zagotovljena zgolj z domnevo, da je ena oseba povzročitelj nasilja in druga žrtev, temveč z objektivno, strokovno in pravočasno ugotovitvijo dejanskega stanja.

Nepravilno vodeni in časovno nerazumno dolgi postopki lahko namreč trajno zaznamujejo življenje otrok in njihovih staršev ter povzročijo posledice, ki jih poznejše sodne odločitve ne morejo več v celoti odpraviti.

Zato predlagamo, da pristojno ministrstvo naše pobude vsebinsko prouči, preveri skladnost veljavne ureditve in prakse delovanja MDT z ustavnimi ter mednarodnopravnimi jamstvi človekovih pravic ter pristopi k pripravi ustreznih zakonskih in podzakonskih sprememb.

Prosimo tudi za pisno opredelitev do posameznih predlogov ter pojasnilo, kako namerava ministrstvo zagotoviti učinkovito varstvo procesnih pravic vseh udeležencev postopkov MDT.

S spoštovanjem,

Društvo staršev in starih staršev DOOR

Poslano tudi na:

Generalni sekretariat Vlade RS

Ministrstvo za pravosodje

Varuh človekovih pravic